

26. WARTOŚĆ DODANA AKADEMICKIEJ BIBLIOTEKI „MOBILNEJ” W KONTEKŚCIE PROGRAMU ERASMUS+ NA PRZYKŁADZIE BIBLIOTEKI POLITECHNIKI GDAŃSKIEJ

URSZULA SZYBOWSKA
Politechnika Gdańska

Biblioteka akademicka uczestnicząca w projektach objętych programem Erasmus+ może być zdefiniowana jako biblioteka „mobilna”. Mobilność wynikająca z założeń programu Erasmus+ w uczelniach i bibliotekach akademickich to wszelkie działania polegające na realizowaniu zagranicznych wyjazdów szkoleniowych w tzw. stażowych miejscach docelowych w krajach-sygnatariuszach programu. Erasmus+ w bibliotekach akademickich umożliwia szeroko pojęte doskonalenie zawodowe, rezultatem którego jest nie tylko zdobywanie nowych kompetencji, ale także uzyskiwanie wartości dodanej uwidocznionej w nabywaniu nowych doświadczeń i umiejętności osobistych uczestników programu, które mają realne przełożenie na poprawę standardów oferowanych usług w samej bibliotece i, szerzej, na uczelni¹.

Głównym celem Biblioteki Politechniki Gdańskiej (PG) jest wspomaganie dydaktyki i badań naukowych prowadzonych na uczelni. Zadanie to realizowane jest poprzez udostępnianie informacji o literaturze fachowej oraz organizację dostępu do baz danych renomowanych wydawnictw naukowych. Biblioteka PG wspiera wszelkie działania uczelni, organizacji studenckich i innych jednostek działających na Politechnice Gdańskiej, nastawione na wzmacnianie polityki jakości kształcenia, przede wszystkim realizując swoje obowiązki statutowe.

¹ Program Erasmus+ zakłada także możliwość realizowania szkoleń w danej instytucji dla przyjeżdżających aplikantów z zagranicznych jednostek, objętych bilateralnymi umowami o współpracy w ramach programu Erasmus+. Biblioteka Polityki Gdańskiej organizuje takie szkolenia (Staff Week for Librarians) od 2018 r. Niniejszy artykuł nie omawia zagadnienia wartości dodanej w kontekście przyjazdów szkoleniowych, choć, co należy podkreślić, z pewnością tego rodzaju aktywność także sprzyja wytwarzaniu i uzyskiwaniu wartości dodanej w bibliotece akademickiej.

Biblioteka PG nie jest jednak miejscem, w którym realizowane są jedynie tak zwane usługi oczekiwane. Jest ona także swoistym mediatorem i stymulatorem [8, s. 26] działań proedukacyjnych i mobilnym centrum zarządzania wiedzą – promuje proces kształcenia akademickiego na najwyższym poziomie oraz samokształcenia pracowników biblioteki. Jako międzywydziałowa jednostka usługowa będąca jednocześnie organizacją uczącą i uczącą się, stymuluje usługi inspirowane doraźnie, stawia na rozwój kreatywności oraz motywuje swoich użytkowników oraz pracowników biblioteki PG w programie Erasmus+ w Biblioteka de la Universidad Loyola Andalucia w 2017 r.²

Program Erasmus+ określany jest jako najlepszy unijny program wytwarzający wartość dodaną [2; 5]. Pojęcie wartości dodanej pojawiają się w dyskursie społecznym w różnych kontekstach – ekonomicznym, społecznym, kulturalnym oraz edukacyjnym. Warto w tym miejscu przytoczyć definicję wartości dodanej zaproponowaną przez Dawida Kurasia, według którego jest to niematerialna, ale rozpoznawalna wartość wytwarzana w procesie szkoleniowym, która wpływa bezpośrednio na kształtowanie postaw charakteryzujących się otwartością na świat, ciekawością świata, innowacyjnością, odwagą myślenia i działania, aktywnością społeczną, zdolnością do uzupełnienia wykształcenia i wiedzy przez całe życie, odpowiedzialnością za słowa i czyny [3, s. 41-51]. Repertuar cech składających się więc na wartość dodaną to w tym ujęciu zespół cech osobowych niezbędnych do aktywnego funkcjonowania w społeczeństwie wiedzy.

Zasadniczym celem szkoleniowych wyjazdów zagranicznych pracowników Biblioteki PG, szczegółowo określonych w indywidualnym planie szkolenia (Staff Mobility For Training Mobility Agreement), jest zdobycie nowych umiejętności zawodowych. Jednakże doskonalenie instytucji w zakresie jakości wykonywania usług nie jest procesem, który odbywa się samoczynnie [6, s. 108]. Wśród najważniejszych zadań wspierających poprawę jakości świadczonych w Bibliotece PG usług, można wymienić m.in. poznawanie dobrych praktyk stosowanych w bibliotekach zagranicznych w zakresie otwartego dostępu i otwartej nauki, archiwizowanie danych naukowych, rozwój komunikacji naukowej, tworzenie i rozwój uczelnianego repozytorium, poznawanie nowych tendencji w zakresie polityki gromadzenia zbiorów, ustawiczne kształcenie bibliotekarzy, współpracę między filiami biblioteki, cyfryzację zbiorów oraz doskonalenie obsługi użytkowników-obcokrajowców. Nowo nabyte kompetencje są w następnym etapie wdrażane na polu różnych działań biblioteki.

Poza głównymi celami określonymi w indywidualnym planie szkolenia, każdy wyjazd szkoleniowy wiąże się także ze zdobyciem innych, „nieplanowanych”

² Oprócz wspomnianej wizyty, w latach 2017-2018 przewidziano 8 wizyt szkoleniowych z udziałem pracowników Biblioteki PG realizowanych w ramach programu Erasmus+ w bibliotekach uniwersyteckich w: Helsinkach, Teneryfie, Stuttgarcie, Salonikach, Hanowerze, Dublinie i Edynburgu.

umiejętności. Oprócz pozyskania nowej wiedzy fachowej, uczestnictwo w zagranicznych szkoleniach pozwala ugruntować znajomość języka angielskiego oraz rozpocząć naukę nowego języka (ojczystej mowy członków instytucji organizującej szkolenie). Umożliwia ponadto zdobywanie nowych kontaktów osobistych oraz obalanie rozmaitych stereotypów, dzięki poznaniu innej obyczajowości i kultury. Uczestnik takich projektów ma szansę wyzbycia się postawy wartościującej cechy narodowe, a nierzadko nabywania umiejętności radzenia sobie z różnymi, pozornie „niewykonalnymi”, zadaniami. Osoby partycypujące w „erasmusowych” wyjazdach szkoleniowych podkreślają fakt, że odnajdowały w sobie nowe pokłady energii, motywacji i talentu, o istnienie których nigdy by się nie podejrzewały [4, s. 68]. Jedną z ważniejszych wartości dodanych takich wyjazdów jest, zdaniem uczestników, dowartościowanie, polegające na uświadomieniu sobie, że choć Polska jest nadal mało znana wielu Europejczykom, to polscy bibliotekarze mają coraz więcej do zaoferowania pracując w nowoczesnych, zautomatyzowanych i dostosowanych do potrzeb użytkowników bibliotekach [4, s. 68]. Reasumując, biorąc udział w mobilnym programie Erasmus+ pracownik biblioteki ma możliwość rozwinięcia kompetencji zawodowych wzbogaconych o dodatkowe, niematerialne elementy, mieszczące się w pojęciu wartości dodanej. Właśnie dzięki mobilności biblioteka, uniwersytet oraz jego lokalne środowisko, a nawet region mogą się rozwijać. Biblioteka ucząca się to instytucja uczestnicząca w różnych programach służących jej rozwojowi, w tym w programie Erasmus+. Praktycznie nieustanne przeobrażenia w komunikacji publicznej, w tym i naukowej, jakich doświadczamy na co dzień, stawiają przed bibliotekami, także akademickimi, zadania związane z ciągłym reorganizowaniem modelu funkcjonowania instytucji, w której pracują. Kreatywność, innowacyjność, mobilność to cechy, które wydają się być realnie wpisane w bibliotekarski zawód.

Biblioteka akademicka z założenia powinna realizować ustawowo określone zadania naukowe i dydaktyczne. W opinii wielu, bibliotekarze uczą i kształtują nawyki korzystania z literatury naukowej i branżowej, służą pomocą w wyszukiwaniu piśmiennictwa, informują o nowych pozycjach wydawniczych, zapoznają z zasadami korzystania z katalogów (tradycyjnych i elektronicznych), dbają o odpowiednie zarządzanie zasobami, głównie przez właściwy dobór materiałów dydaktycznych, współpracują z wszystkimi podmiotami uczelni, prowadzą szeroko pojętą działalność informacyjną oraz rejestrują i przechowują prace naukowo-badawcze. Warto powtórzyć w tym miejscu, że Biblioteka PG jako biblioteka akademicka jest także instytucją uczącą i ucząca się. Rozszerzanie repertuaru umiejętności i kompetencji zawodowych, a tym samym dbałość o doskonalenie świadczonych środowisku akademickiemu usług, w sposób naturalny znajduje się w centrum jej działań.

Dzisiejszy odbiorca usług bibliotecznych jest coraz częściej użytkownikiem informacji samodzielnie określającym swoje potrzeby – oczekuje on wskaza-

nia najszybszej drogi dotarcia do źródeł informacji [1, s. 10]. Rola bibliotekarzy w sposób naturalny więc ewoluuje. Poradnictwo związane z wyborem treści lektury, coraz częściej zastępowane jest kształceniem użytkowników bibliotek w zakresie posługiwania się informacją [1, s. 10]. Nieodzownym etapem tej ewolucji wydaje się być to, by bibliotekarze mogli wejść w posiadanie takich kompetencji, które pozwolą im mieć realny wpływ na kształcenie użytkowników bibliotek, a także by kreować postawy swoich użytkowników. W piśmiennictwie zwraca się uwagę na fakt, że to co różnicuje szkoły wyższe, nie tkwi w samych programach studiów, ani w doborze kadry dydaktyków. Dobra i bardzo dobra uczelnia, oprócz nauczania na wysokim poziomie, powinna kształtować postawy wzbogacając o niematerialną, ale rozpoznawalną wartość dodaną [3, s. 41-51]. Uczelnia, w tym i biblioteka, kreując wartość dodaną tworzą środowisko akademickie, w którym możliwe jest ukształtowanie studenta poszukującego, stojącego się aktywnym partnerem, a nie uciążliwym petentem [3, s. 41-51], będącego dobrze przygotowanym do pełnego uczestnictwa w twórczym funkcjonowaniu w życiu społecznym po zakończeniu studiów.

Biblioteka PG ma wpływ na kształtowanie samodzielności użytkowników w zakresie formułowania potrzeb informacyjnych. Ma także wpływ na uruchamianie innych mechanizmów, które mogą realnie kształtować wysoką jakość kształcenia. Żeby sprawnie rozwijać postawy studentów bibliotekarze sami powinni dbać o swój własny rozwój, wzbogacając repertuar swoich kompetencji. Może to nastąpić w wyniku udziału bibliotekarzy w różnych formach szkolenia. Jednym ze sposobów jest mobilność w ramach programu Erasmus+, w wyniku której uzyskiwana jest wartość dodana. Takie indywidualne doświadczenia sumują się, tworząc wartość dla biblioteki i całej uczelni.

Biblioteki wypełniają przypisane im powinności, których formalny rejestr w zasadzie pozostaje niezmienny od lat. Podstawowe funkcje i zadania bibliotek określa *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Kodeks etyki bibliotekarza i pracownika informacji* oraz biblioteczne statuty i regulaminy. Statutowe zadania biblioteki akademickiej stanowią główną oś planu działań. Wydaje się jednak, że realizacja podstawowych celów w obecnej, dynamicznie zmieniającej się sytuacji społecznej, to nie wszystko. Ściśle związane z nimi, choć nie zawsze wymieniane *explicite* w treści regulaminów są cechy i umiejętności, które każda biblioteka akademicka powinna wspierać razem z innymi jednostkami uczelni. Uzupełnianie statutowych zadań o wartość dodaną jest ważnym czynnikiem doskonalenia świadczonych usług, które ma realne przełożenie na współkształtowanie jakości kształcenia w uczelni oraz na jak najlepsze przygotowanie studentów do sprawnego funkcjonowania w świecie informacyjnym. Mobilność biblioteki akademickiej rozumianej jako podejmowanie działań wynikających z założeń programu Erasmus+, może stać się ważnym czynnikiem współtworzenia wartości dodanej na Politechnice Gdańskiej.

Każdy wyjazd szkoleniowy realizowany w ramach programu Erasmus+ jest projektem bazującym na określonych założeniach i zawierającym konkretny plan działań. Udział Biblioteki PG w programie Erasmus+ w roku 2017, w szczególności w Biblioteka de la Universidad Loyola Andalucía zawierał następujące cele:

- Zaznajomienie się z ofertą usług dla studentów – obcokrajowców w Biblioteka de la Universidad Loyola Andalucía.
- Poznanie polityki Open Access, uczelnianego repozytorium, zasad archiwizowania prac naukowych w Biblioteka de la Universidad Loyola Andalucía.
- Zapoznanie się z zasadami zarządzania zasobami elektronicznymi w Biblioteka de la Universidad Loyola Andalucía.

Wizyta szkoleniowa w Biblioteka de la Universidad Loyola Andalucía miała zasadniczo służyć poszerzeniu i rozwojowi wiedzy, umiejętności i kompetencji uczestników projektu, w szczególności w zakresie:

- zwiększenia kompetencji zawodowych,
- rozwoju i realizacji strategii umiędzynarodowienia uczelni i bibliotek biorących udział w projekcie,
- podniesieniu poziomu i jakości kształcenia bibliotekarzy,
- porównania i doskonalenia programów działania obu bibliotek.

Większość założeń została zrealizowana. Oprócz osiągniętych celów – określonych w indywidualnym planie szkolenia – podczas udziału Biblioteki PG we wspomnianej mobilności pojawiły się dodatkowe rezultaty w postaci wartości dodanej. Uzyskanie jej przełożyło się na realne realizacje, które pierwotnie nie były ujęte w planie szkolenia, ani przewidziane w późniejszych działaniach w macierzystej bibliotece. Na wartość dodaną uzyskaną przez uczestnika wyjazdu składało się:

- doskonalenie znajomości języka hiszpańskiego,
- rozwinięcie dodatkowych kompetencji społecznych dzięki współpracy w środowisku międzykulturowym,
- wzrost samooceny uczestnika mobilności i wiary we własne możliwości,
- zwiększenie swojej atrakcyjności w miejscu pracy oraz na rynku pracy,
- pojawienie się świadomości potrzeby dostosowania usług Biblioteki PG dla studentów – obcokrajowców poprzez czerpanie z wzorców międzynarodowych (benchmarking),
- stworzenie Library Welcome Center.

Umiędzynarodowienie Politechniki Gdańskiej jest jednym z najważniejszych wyzwań stojących przed uczelnią. Biblioteka PG aktywnie uczestniczy w realizacji zadań uczelni, która tworzy ofertę programową atrakcyjną dla cudzoziemców. Biblioteka PG wspiera proces internacjonalizacji uczelni nieustannie dostosowując swoje zbiory i usługi do potrzeb użytkowników zagranicznych oraz uczestnicząc w programie ERASMUS+. Wizyta w Biblioteka de la Universidad Loyola

Andalucía, a w szczególności obserwacja praktyk w zakresie obsługi studentów – cudzoziemców w Loyola, były inspiracją do podjęcia nowych wyzwań w zakresie doskonalenia usług świadczonych przez Bibliotekę PG dla zagranicznych studentów.

Obserwacja dobrych praktyk stosowanych w Loyola stała się punktem wyjścia do podjęcia starań związanych z wprowadzeniem zmian mających na celu doskonalenie usług świadczonych przez Bibliotekę PG dla studentów spoza Polski. Takie działania wydawały się zasadne, a nawet kluczowe w kontekście przewidywanego w kolejnych latach dalszego wzrostu liczby studentów zagranicznych na polskich uczelniach.

W roku akademickim 2016/17 w Polsce studiowało 65 793 studentów zagranicznych ze 166 krajów, czyli o ok. 15% więcej niż w roku poprzednim. Przez okres ostatnich dwunastu lat na polskich uczelniach następował systematyczny wzrost liczby studentów zagranicznych. Obecnie stanowią prawie 5% ogólnej liczby studentów w Polsce [7]. Z jednej strony, na polskich uczelniach obserwuje się tendencję przyrostu liczby zagranicznych studentów, z drugiej zaś, widoczną i odczuwalną tendencją staje się spadająca liczba studiujących Polaków. Oba te czynniki mają bezpośredni wpływ na wzrost współczynnika umiędzynarodowienia polskich uczelni wyższych, w tym i Politechniki Gdańskiej. Podstawowym argumentem motywującym młodych ludzi na świecie do podejmowania studiów w Polsce jest wysoka jakość kształcenia oferowana w polskich szkołach wyższych [3, s. 51]. Aktualnie dominującą grupę cudzoziemców stanowią studenci z Ukrainy i Białorusi.

W związku z dynamicznym rozwojem Biblioteki PG na polu międzynarodowej współpracy w zakresie różnych działań oraz projektów dydaktycznych i naukowych, w ostatnim roku przebudowana została angielska wersja strony internetowej biblioteki, a na polskiej stronie została dodana nowa zakładka *Współpraca międzynarodowa*. Znajdują się w niej informacje o internacjonalizacji Politechniki Gdańskiej i Biblioteki PG, organizacjach międzynarodowych, z którymi biblioteka współpracuje³, programie Erasmus+, zagranicznych wyjazdach szkoleniowych oraz o szkoleniach organizowanych przez Bibliotekę PG dla zagranicznych bibliotekarzy (International Staff Training Weeks at GUT Library). W zakładce „Kalendarium 2018” znajduje się lista wydarzeń na rok 2018, związanych z działalnością wszystkich organizacji, z którymi Biblioteka PG współpracuje. Większość wymienionych działań koordynowana jest przez *Library Welcome Center*, dzięki któremu Biblioteka PG jest bardziej widoczna i identyfikowana na uczelni.

Bezpośrednią inspiracją do powołania Library Welcome Center było doświadczenie nabyte podczas pobytu w Biblioteca de la Universidad Loyola Andalucía. Powołanie *Centrum* wpisuje się idealnie w zintensyfikowaną politykę in-

³ CESAER, IATUL, IFLA, LIBER Europe, SPARC Europe.

ternacjonalizacji Politechniki Gdańskiej, w tym i Biblioteki PG. Library Welcome Center to Biblioteczne Centrum Informacji dla Studentów Zagranicznych, które w obecnej chwili jest komórką wirtualną, nie ma swego lokalu. Działania Centrum są prowadzone i koordynowane przez Zespół ds. Międzynarodowej Współpracy Akademickiej w Bibliotece Politechniki Gdańskiej. Jest to dla większości studentów – obcokrajowców pierwsze i podstawowe źródło informacji o Bibliotece PG, począwszy od logowania się do biblioteki, poruszania się po zasobach tradycyjnych i elektronicznych, obsługi menadżerów bibliografii, uczestniczenia w organizowanych warsztatach i konkursach, po znalezienie właściwej filii wydziałowej. Library Welcome Center towarzyszy zagranicznym studentom od początku ich „akademickiej kariery” – czynnie uczestnicząc w inauguracji roku akademickiego, podczas której każdy student ma możliwość po raz pierwszy zapoznać się z ofertą biblioteczną. Biblioteka PG nie tylko informuje, ale jest także otwarta na sugestie płynące ze strony zagranicznych studentów. Standardy usług są cały czas monitorowane i dopracowywane, tak by tworzyć atmosferę sprzyjającą rozwojowi intelektualnemu każdego użytkownika.

Biblioteka PG jest uczestnikiem wielu projektów i programów realizowanych na polu współpracy międzynarodowej. Uczestnictwo w wyjazdach szkoleniowych przygotowywanych w ramach Erasmus+ znakomicie wpisuje się w opisane działania. Wartość dodana rozumiana jako niematerialna wartość uzyskiwana w procesie szkoleniowym zmienia ludzkie nawyki myślowe. Stajemy się bardziej otwarci na świat, innowacyjni, odważni w myśleniu i działaniu, aktywniejsi społecznie, odpowiedzialni, czujemy potrzebę, by uzupełniać wykształcenie i wiedzę przez całe życie [3, s. 51]. Jednym słowem bibliotekarze są lepiej przygotowani do aktywnego funkcjonowania w społeczeństwie wiedzy.

Bibliografia

1. BOSACKA Maria. Biblioteka akademicka jako organizacja ucząca i ucząca się. *Bibliotheca Nostra* [Dokument elektroniczny]. 2012, nr 1. Tryb dostępu: http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Bibliotheca_Nostra_slaski_kwartalnik_naukowy/Bibliotheca_Nostra_slaski_kwartalnik_naukowy-r2012-t1-n1/Bibliotheca_Nostra_slaski_kwartalnik_naukowy-r2012-t1-n1-s10-17/Bibliotheca_Nostra_slaski_kwartalnik_naukowy-r2012-t1-n1-s10-17.pdf. Stan z dnia 10.07.2018.
2. *Erasmus+. Partnerstwa strategiczne na rzecz kształcenia i szkoleń zawodowych* [Dokument elektroniczny]. 2014. Tryb dostępu: http://erasmusplus.org.pl/wp-content/uploads/2014/02/VET_KA2.pdf. Stan z dnia 10.07.2018.
3. KURAŚ Dawid. Wartość dodana w szkole wyższej a przyszłość szkolnictwa wyższego w Polsce. W: GRZYWACZ Jacek, BURŻACKA-MAJCHER Monika (red.). *Problemy szkolnictwa wyższego w XXI wieku. Szanse i zagrożenia*.

Płock: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, 2007, t. 7. ISSN 1644-888X.

4. LEWICKA Joanna. Rozwój zawodowy bibliotekarzy dzięki uczestnictwu w programie Erasmus. Z doświadczeń własnych oraz pracowników Biblioteki Uniwersytetu Rzeszowskiego. *Podkarpackie Studia Biblioteczne* [Dokument elektroniczny]. 2015, nr 4. Tryb dostępu: http://psb.ur.edu.pl/sites/default/files/pdf/rozwoj_zawodowy_bibliotekarzy.pdf. Stan z dnia 10.07.2018.
5. *Opinia Prezydenta Emmanuela Macrona zacytowana przez @Eurodesk* [Dokument elektroniczny]. Tryb dostępu: <https://twitter.com/Eurodesk/status/942287730666627073>. Stan z dnia 10.07.2018.
6. PASZKO Anna, TAFIŁOWSKI Piotr. Biblioteka akademicka: partner w procesie naukowo-dydaktycznym. *Folia Bibliologica*. 2013/2014, t. LV/LVI, s. 105-120. ISSN 1230-2376.
7. Raport Studenci zagraniczni w Polsce 2017. *Newsletter „Study in Poland”* [Dokument elektroniczny]. 2017, nr 18. Tryb dostępu: http://www.studyinpoland.pl/konsorcjum/index.php?option=com_content&view=article&id=14515:raport-studenci-zagraniczi-w-polsce-2017&catid=258:145-newsletter-2017&Itemid=100284m. Stan z dnia 10.07.2018.
8. SZYBOWSKA Urszula. Biblioteka cyfrowa jako forma promocji bibliotecznej. W: *Ogólnopolska Konferencja Bibliotek Niepublicznych Szkół Wyższych. Komunikaty. Kreatywność i innowacje w bibliotece naukowej* [Dokument elektroniczny]. 2013. Tryb dostępu: https://bon.edu.pl/media/book/pdf/Kreatywnosc_i_innowacja_Komunikaty-AM-IS.pdf. Stan z dnia 10.07.2018.